

СЕКЦІЯ 3 СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 159.922

Олександр Маркович БАНДУРКА,

*професор кафедри теорії та історії держави і права
факультету № 1 (слідства)*

Харківського національного університету внутрішніх справ,

*доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії
правових наук України, заслужений юрист України;*

 <https://orcid.org/0000-0002-0240-5517>

ПОЛІЦІЯ ДІАЛОГУ: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Зазначено особливості діяльності груп превентивної комунікації (так званої поліції діалогу). Визначено завдання поліцейських у цих групах. Особливу увагу приділено поведінці поліцейських груп превентивної комунікації під час масових заходів.

Україна в реформуванні правоохоронних органів орієнтується на досвід і досягнення провідних держав світу. Сьогодні вимагає приділяти особливу увагу питанню забезпечення правопорядку під час масових зібрань громадян. Європейський підхід підтримання громадського порядку базується на діалозі, зниженні ризиків і деескалації до початку події та забезпеченні всіх громадян можливістю здійснювати своє право на збори мирним і належним чином. Європейський досвід у цій діяльності використовують поліцейські групи превентивної комунікації, а саме так звані підрозділи «поліція діалогу». Загальними завданнями поліції діалогу є:

- обмінюватись інформацією про цілі та наміри учасників, обов'язки поліції та дії поліцейських зі сприяння і захисту мирних зібрань;
- запобігати насиллю через прозорість, взаємодію на засадах партнерства, неупередженість, політичну нейтральність, деескалацію та застосування принципу «без сюрпризів» щодо поліцейських заходів.

Група превентивної комунікації залучається до здійснення заходів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням:

- масових заходів підвищеного ступеня ризику;
- мирних зібрань біля органів влади та на об'єктах транспорту незалежно від їх ступеня ризику [1].

Офіцери поліції діалогу прибувають на місце заходу одними з перших, створюють контакт навіть тоді, коли немає організаторів заходу (спонтанне

зібрання), спостерігають і аналізують цілі та наміри учасників. Вони не приймають операційні рішення, але ж інформація, яка надходить від них, повинна формувати базу для прийняття рішень під час проведення конкретної поліцейської операції з охорони громадського порядку.

Питання про залучення поліцейських групи превентивної комунікації має вирішувати начальник управління превентивної діяльності ГУНП або його заступник під час планування заходів забезпечення публічної безпеки та порядку при проведенні масового заходу. Рішення про залучення групи превентивної комунікації до здійснення заходів забезпечення публічної безпеки та порядку у зв'язку з проведенням масового заходу необхідно оформлювати включенням цієї групи до складу сил і засобів поліції. При цьому у відповідному документі вказують кількість залучених поліцейських зі складу групи превентивної комунікації, їх завдання (здійснення заходів превентивної комунікації) та підпорядкованість [2].

Під час проведення масового заходу група поліцейських превентивної комунікації підпорядковується керівникові тих сил поліції, які залучені до забезпечення публічної безпеки та порядку.

Виконання офіцерами поліції діалогу своїх завдань під час проведення масового заходу негайно припиняється у разі виникнення масових заворушень, вчинення групових порушень громадського порядку або виникнення безпосередньої загрози життю і здоров'ю поліцейських. При цьому необхідно забезпечити безпечний їх вихід із натовпу.

Поліцейські груп превентивної комунікації під час проведення масових заходів можуть нести службу в цивільному одязі та жилетах установленого зразка з написом «Група комунікації» або «Поліція діалогу» з метою їх ідентифікації в натовпі.

Поліцейських груп превентивної комунікації рекомендовано забезпечувати засобами підсилення звуку та засобами зв'язку, а в разі необхідності – засобами індивідуального захисту та надання першої медичної допомоги, без зброї. За необхідності ці поліцейські можуть додатково забезпечуватися транспортними засобами для переміщення в різні місця проведення масових заходів [1].

Перед проведенням масового заходу керівник має проводити інструктаж групи превентивної комунікації, під час якого доводить до поліцейських:

- заходи особистої безпеки;
- інформацію про можливі сценарії розвитку подій під час масового заходу, можливість застосування сили, спецзасобів тощо;
- позицію поліції (контакт і прикриття) щодо реагування на відповідні зміни обстановки з метою її донесення до організатора та учасників заходу, розташування поліцейських для забезпечення заходів особистої безпеки.

Під час проведення масового заходу поліцейські зі складу групи превентивної комунікації виконують такі завдання:

1. Налагоджують взаємодію з організаторами та учасниками масового заходу з метою додаткового уточнення програми проведення заходу, порядку взаємодії поліцейських з учасниками заходу під час його проведення та в разі виникнення загроз публічній безпеці та порядку, життю і здоров'ю громадян.

2. Підтримують комунікацію з учасниками масового заходу, зокрема:
– сприяють у межах компетенції поліції реалізації учасниками заходу їх прав і свобод;

– інформують учасників заходу про заплановані дії поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку;

– роз'яснюють учасникам заходу підстави, мету й умови можливого або фактичного запровадження поліцією обмежень (застосування превентивних поліцейських заходів);

– попереджають учасників заходу про адміністративну та кримінальну відповідальність у разі вчинення ними правопорушень.

3. Ведуть переговори з організатором та учасниками масового заходу в разі виникнення конфліктних ситуацій з метою їх розв'язання та/або недопущення подальшого розвитку. За необхідності ці поліцейські можуть виконувати посередницькі функції з метою налагодження діалогу між організатором зібрання та підприємством (установою, організацією), компетенцій якого стосуються вимоги учасників заходу.

Під час несення служби група превентивної комунікації взаємодіє з іншими нарядами поліції, поводить себе відповідно до норм Закону «Про Національну поліцію» [3] та Правил етичної поведінки поліцейських [4].

Тривалість виконання поліцейськими групи превентивної комунікації своїх завдань визначається залежно від конкретного публічного місця, зокрема:

– у місцях прибуття організованих груп учасників заходу з інших регіонів до відповідного населеного пункту та відбуття з нього – в періоди прибуття та відбуття;

– на маршрутах руху організованих груп учасників заходу, зокрема від місця прибуття до місця проведення заходу та у зворотному напрямку, – в періоди такого руху;

– на територіях, прилеглих до місця проведення заходу, – в періоди прибуття учасників заходу до місця його проведення та відбуття з нього;

– у місці проведення заходу – в період його проведення [2].

Особливу роль поліція діалогу має виконувати під час ведення переговорів зі злочинцями, що мають відбуватися за певними правилами.

На початковому етапі переговорів вирішується завдання стабілізації ситуації шляхом вступу в оперативну гру до прибуття спеціалістів з ведення переговорів.

При цьому: почавши переговори, необхідно продемонструвати готовність до ведення діалогу, вислухати вимоги злочинця і під різними приводами («відсутність начальника», «необхідність часу для його прибуття», «несправність лінії зв'язку» тощо) максимально затягти термін виконання першої вимоги злочинців. Робити це треба таким чином, щоб у злочинців не виникло думки про слабкість позицій керівників спеціальної операції.

Неприпустима й інша крайність – демонстрація сили, що може нашкодити злочинців на необхідність відповідної «демонстрації». Тому працівників поліції у формі, поліцейські машини, зброю і т. п. краще видалити з поля зору злочинця.

Метою переговорів із членами групи, де є явний лідер (у тому випадку, якщо лідер не піде на переговори відкрито сам), є:

1) визначення ролі «посередника» з боку злочинців, спроба викликати в нього сумнів щодо замисленої лідером операції, а потім, пояснюючи можливі негативні наслідки особисто для нього, перевербувати його;

2) використання уповноваженого від злочинців для ведення переговорів як інформатора про стан справ у групі та про настрій її членів, а також для збору додаткових даних про лідера. При цьому раціонально використовувати прийоми затягування часу через «об'єктивні» причини та підкреслювати важливість збереження життя і здоров'я заручників.

Одночасно з вищевикладеними діями, після встановлення осіб злочинців, необхідно терміново приступити до розшуку людей, які б узяли важливу участь у впливі на злочинців. Ними можуть бути близькі родичі, друзі, викладач зі школи тощо. Це дасть можливість на наступному етапі узагальнити індивідуально-значущу для злочинців інформацію та виробити напрями проведення подальших переговорів, виходячи з оперативної обстановки.

Особливу увагу при вивченні й аналізі інформації про характер і особливості кожного зі злочинців для відпрацювання стратегії переговорів необхідно звернути на дані стосовно дитячого, підліткового та юнацького періодів їх життя. При цьому слід намагатися уточнити у близьких, рідних найбільш емоційно яскраві життєві ситуації (незалежно, позитивні чи негативні), дитячі клички, факт ведення щоденника, першу дівчину, службу в Збройних Силах, рід улюблених занять, музики, хобі, жанрів кіно. Уточнити, чи були міжособистісні конфлікти останнім часом, за яких обставин і з ким. Важливо також з'ясувати стосовно злочинця, одружений він чи неодружений, число, місяць, рік народження першої дружини, дітей. Достатню цінність має аналіз власноручних записів злочинця (листи, блокноти, записки), при виявленні яких необхідно негайно надати їх керівнику групи переговорів для наступного аналізу.

Необхідно уникати слів капітуляція або заручники, які збільшують хвилювання і напругу, також не використовувати фраз типу «Здавайтесь,

ви оточені!», тому що вони заздалегідь приречені на невдачу, уникати передачі захоплювачу негативних відповідей. Доцільно будувати фразу приблизно так: «Я намагатимусь переконати свого начальника погодитися з цим, але це буде непросто». Потім скажіть: «Миколо, пробач, але я просто не зміг його «уламати».

Не штовхайте злочинця на розпачливі кроки. Поки він сподівається на позитивний результат переговорів, він буде їх продовжувати. Не запитуйте захоплювача, в чому полягають його вимоги, у прямій формі. Замість цього скажіть йому, що ви маєте намір допомогти всім, чим можете. Якщо він висуває вимоги, послабте їх шляхом повторення вимоги, але в пом'якшеному виді. Наприклад, якщо він говорить: «Мені потрібно 100000 доларів і машину через 30 хвилин», ви можете повторити йому: «Добре, виходить, потрібні гроші і транспорт якнайшвидше».

Слід уникати крайніх термінів. Не запитуйте: «Скільки часу в нас є на виконання ваших вимог?». Скажіть йому, що ви почнете «працювати над цим питанням негайно». Ви можете згадати попередню вимогу для відволікання уваги. Якщо він вимагає надати машину до 2-ої години, о 1.56 зверніть його увагу на попередню вимогу з приводу їжі, скажіть, що їжа готова і ви маєте знати, як її подавати.

Не робіть ніяких пропозицій. Якщо ваш начальник сказав вам, що не має можливості доставити 100000 доларів через 30 хв, не варто пропонувати альтернативний варіант. Скажіть, що не змогли переконати керівництво дістати грошей, хоча і зробили все, що могли. Хай він сам вирішує, що робити далі.

Необхідно бути обережним, дозволяючи друзям або сім'ї розмовляти із захоплювачем. Якщо він просить поговорити з певною особою, то не виключається можливість демонстрації їй своїх «вчинків». Він також може здійснити акт самогубства перед колишньою дружиною чи близькою людиною або вбити заручників.

Не ведіть переговори на самоті. Завжди майте поруч хоча б партнера. Поради і зворотний зв'язок від інших є необхідними для реальної оцінки того, що відбувається.

Безумовно, що для ведення переговорів поліцейському необхідно мати певні знання з психології, правознавства, педагогіки тощо [5, с. 40–41]. Забезпечення діяльності офіцерів поліції діалогу вимагає створення відповідної нормативно-правової бази та організації спеціальної професійної підготовки в межах підвищення кваліфікації найбільш придатних до виконання цих завдань працівників.

Список бібліографічних посилань

1. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань : керівництво. Варшава : Бюро з демократ. ін-тів і прав людини ОБСЄ, 2017. 153 с. URL: <https://www.osce.org/uk/odhr/375751?download=true> (дата звернення: 05.03.2019).

2. Особливості спілкування патрульних поліції з учасниками масових акцій в конфліктних ситуаціях : метод. рек. / В. М. Клачко, В. Л. Костюк, В. В. Литвин, Н. В. Федоровська. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 48 с.

3. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 05.03.2019).

4. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських : затв. наказом МВС України від 09.11.2016 року № 1179 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16> (дата звернення: 05.03.2019).

5. Бандурка О. М. Професійна етика поліцейського : наук.-практ. посіб. Харків : Золота миля, 2017. 294 с.

Отримано 10.03.2019

УДК 159.922

Вадим Іванович БАРКО,

*головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),
доктор психологічних наук, професор;*

 <https://orcid.org/0000-0003-4962-0975>;

Володимир Петрович ОСТАПОВИЧ,

*завідувач науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),
кандидат юридичних наук;*

 <https://orcid.org/0000-0002-9186-0801>;

Вадим Вадимович БАРКО,

*старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України (м. Київ),
кандидат педагогічних наук;*

 <https://orcid.org/0000-0002-3836-2627>

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ І ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ МЕНЕДЖЕРІВ

Присвячено питанням взаємозв'язку емоційного інтелекту та ефективності професійної діяльності. В наукових публікаціях зарубіжних авторів наводяться підтвердження того, що ЕІ важливий для успіху в юридичних, медичних, педагогічних і інженерних професіях. Метою статті є висвітлення результатів досліджень емоційного інтелекту як складової управлінських здібностей менеджерів поліції та його впливу на ефективність професійної діяльності. Показано, що усереднені показники емоційного